

ВИЗНАННЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Гусь А. В.

аспірант Інституту економіко-правових досліджень НАН України

З посиленням розвитку економіки знань у світі, нематеріальні активи все більш здобувають значення у господарському обороті розвинених країн. Тим не менш сьогодні в Україні ця складова майна суб'єктів господарювання практично залишена по завагою правознавців, що обумовлено, перш за все, відсутністю сталого розвитку науки і техніки та невеликим інтересом вітчизняних підприємців до ефективного використання у своїй діяльності об'єктів знань.

Метою даного дослідження є висвітлення підходів до визначення змісту поняття нематеріальних активів та їх ідентифікації.

Відповідно до ст. 139 Господарського кодексу України [1], нематеріальні активи є частиною майна підприємства – мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в балансі [2, с. 261].

В діючому законодавстві України існує декілька визначень нематеріальних активів, які за своїм змістом інколи, навіть суперечать один одному.

Нормативно-правовий акт	Зміст поняття «нематеріальний актив»
Податковий кодекс України [3]	право власності на результати інтелектуальної діяльності, в тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податків у встановленому законодавством порядку, у тому числі придбані в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами.
Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [4]	об'єкт (об'єкти) права інтелектуальної власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому законодавством, об'єктом права власності
Інструкція з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ [5]	активи, що не мають фізичної та/або матеріальної форми незалежно від вартості і використовуються установою в процесі виконання основних функцій більше одного року.
Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку у державному секторі 122 «Нематеріальні активи» [6]	немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований
Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [7]	немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований.

Таким чином з наведеного вище можна встановити основні ознаки за якими об'єкти відносяться до нематеріальних активів з подальшим їх відображенням в

обліку: немонетарність, відсутність матеріальної форми, тривалість використання, здатність приносити економічну вигоду.

Слід зазначити, що важливим інструментом у постановці об'єкта на облік виступає його ідентифікація. З метою визначення поняття «ідентифікація» необхідно звернутися як до доктринальних, так і до нормативних джерел. Етимологія дефініції «ідентифікація» може бути розглянута завдяки звертанням до енциклопедичних джерел. Так, в Українській Радянській Енциклопедії наведено таке визначення: «ототожнення предметів і людей за їхніми характерними ознаками» [8].

Большая Советская Энциклопедия дає найбільш повне визначення: «Идентификация (устанавливаю тождество, отождествляю) – установление тождества того или иного объекта на основании определенных признаков, являющихся отличительными для данного объекта. Посредством идентификации может быть точно установлен индивидуально-определенный предмет или же тождество этого предмета как части более сложного целого» [9].

Вітчизняний законодавець наводить визначення «ідентифікації» у низці актів облікового законодавства. Даний термін відповідно до П(С)БО 19 [10] означає придбані активи та зобов'язання, які на дату здобутку відповідають критеріям визнання статей балансу за П(С)БО 2 «Баланс» [11] – їх оцінка достовірно визначена, та очікується отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з їх використанням.

Ідентифікація об'єктів інтелектуальної власності розглядається в Національному стандарті № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [12], в якому зазначено: «Під час обстеження об'єкта права інтелектуальної власності, яке проводиться з метою його ідентифікації, з'ясовується наявність матеріального носія об'єкта та документів, що засвідчують майнові права інтелектуальної власності і факт видачі дозволу на використання об'єкта права інтелектуальної власності».

Міжнародний стандарт фінансової звітності 38 «Нематеріальні активи» (МСФЗ 38) [13] дає перелік критеріїв, за якими актив може бути ідентифікований:

- є відокремленим, тобто може бути від'єднаний або відокремлений від підприємства і проданий, переданий, захищений ліцензією, наданий в оренду або обмінений індивідуально або разом з належним до нього договором, активом чи зобов'язанням незалежно від того, чи має підприємство так вчинити;
- є результатом договірних чи інших юридичних прав незалежно від того, чи можна ці права передавати або відокремлювати від підприємства або від інших прав і зобов'язань.

Таким чином, у разі бухгалтерського обліку об'єкта права інтелектуальної власності в складі нематеріальних активів ідентифікація об'єкта означає встановлення наявності та чинності документів, які засвідчують правомірне набуття права авторства, права власності, а також інших документів, які є підставою для оприбуткування об'єкта нематеріального активу.

Ідентифікація нематеріального активу на підприємстві здійснюється на підставі визнання даного об'єкту його повноважним органом – комісією, призначеною наказом власника або уповноваженої ним особи, яка встановлює наявність і чинність права власності на ідентифікуємий об'єкт.

Ідентифікація нематеріальних активів здійснюється за кожним з об'єктів що систематизується в групі за однорідними ознаками: права користування майном; права на комерційне позначення; права на об'єкти промислової власності; авторське право та суміжні права; інші нематеріальні активи.

Проведене дослідження свідчить, що відсутність єдиного підходу до визначення поняття «нематеріальний актив» у чинному законодавстві України на практиці призводить до проблем у їх оцінці, обліку та висвітленню у податковій та бухгалтерській звітності підприємства.

Саме тому пропонується визначити нематеріальні активи – як ідентифікований ресурс, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей, що виражається у праві власності суб'єкта господарювання на використання об'єктів, що не мають матеріальної форми, з метою отримання прибутку протягом строку їх корисного використання.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
2. Кожемякіна Т.В., Матукова Д.Г. Нематеріальні активи підприємства-експортера як чинник підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку // Економіка Криму. – 2010. – № 1 – С. 260-264.
3. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
4. Закон України від 14 вересня 2006 року «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 434.
5. Інструкція з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ затверджена наказом Державного казначейства України від 17 липня 2000 року № 64 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 31. – Ст. 1327.
6. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку у державному секторі 122 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 10 жовтня 2010 року № 1202 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 86. – Ст. 3067.
7. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 року № 242 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 44. – С. 229.
8. Українська Радянська Енциклопедія, т.5.
9. Большая Советская Энциклопедия, т. 10. – М.: Советская Энциклопедия, 1972. – 540 с.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», наказом Міністерства фінансів України від 07 липня 1999 року № 163 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 30. – С. 205.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 25. – С. 335.
12. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2007 року № 1185 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 75. – С. 24.
13. Міжнародний стандарт фінансової звітності 38 «Нематеріальні активи» – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_050 – Назва з домашньої сторінки інтернету.